

Justitieombudsmannen
Katarina PahlssonDatum
2020-03-12Dnr
R 93-2019Sid
1 (3)Regeringskansliet
Justitiedepartementet
Enheten för processrätt och
domstolsfrågor
103 33 Stockholm

Yttrande över Ds 2019:26 Säkerhetsprövning av domare

(Ju2019/03987/DOM)

Riksdagens ombudsmän (JO) har beretts tillfälle att lämna synpunkter på promemorian Säkerhetsprövning av domare. Jag får därför anföra följande.

Det är angeläget att säkerhetsprövningen av ordinarie domare och hyresråd sker på ett sådant sätt att domarnas och domstolarnas oberoende ställning inte kan ifrågasättas. Jag tillstyrker därför att ansvaret för säkerhetsprövningen av chefer vid domstolar och hyres- och arrendenämnder flyttas från regeringen. På de skäl utredaren anfört framstår det som lämpligt att Domarnämnden anförtros uppgiften.

Domarnämnden bereder sedan snart tio år tillbaka ärenden om utnämning av ordinarie domare och hyresråd. Vid Domarnämndens inrättande uttalades att det har stor betydelse för tilltron till rättsväsendet att medborgare och sökande har förtroende för rekryterings- och urvalsprocessen (prop. 2009/10:181 s. 72). Fördelarna med en oberoende förslagsnämnd ansågs vara bl.a. den öppenhet som är förenad med verksamheten och möjligheten att i efterhand kunna kontrollera det beslutsunderlag som nämnden haft tillgång till i tillsättningsärendena. Detta har förstås fortsatt giltighet. Det kommer emellertid råda sekretess för uppgifter i säkerhetsprövningen med hänsyn till skyddet för bl.a. rikets säkerhet. Det är därför av vikt att frågor rörande t.ex. möjligheten till insyn och sekretess, också inom nämnden, samt i vilket skede säkerhetsprövningen ska äga rum och i vilka former uppmärksammas i den fortsatta beredningen av utredarens förslag. Det bör vidare säkerställas att Domarnämndens utökade uppgift och det gedigna arbete som kommer att fordras i säkerhetsprövningarna inte leder till onödig tidsutdräkt i tillsättningsärendena. Detta talar också för de ytterligare överväganden som jag förespråkar.

De enskilda intervjuerna under en säkerhetsprövning, såväl vid beredningen av ansökningar som vid den kontinuerliga uppföljningen under en anställning, bör enligt utredaren genomföras av ordföranden, en särskilt utsedd ledamot eller kanslichefen eller, om en sådan tillsätts, den särskilda säkerhetsskyddschefen vid nämnden. Jag har något svårt att se hur det i praktiken skulle fungera med att en ledamot håller intervjuerna och konstaterar att det skulle innebära att flera skulle få

tillgång till sekretessbelagda uppgifter och sådant material som kan vara integritetskänsligt. Under alla förhållanden måste en säkerhetsprövning också göras av dessa personer. Utredaren har dock inte närmare berört ansvaret för säkerhetsprövningen av Domarnämndens ledamöter och deras personliga ersättare samt de anställda vid nämndens kansli. Det finns ett behov av ytterligare överväganden i dessa delar.

Utredaren har ansett att det finns anledning överväga om det bör införas en alternativ forumregel för de s.k. säkerhetsmålen. Då frågan inte ryms inom uppdraget har han emellertid inte lämnat några förslag i den delen. Bortsett från att även antalet ärenden som ska hanteras av Domarnämnden kommer att ha betydelse för bl.a. nämndens organisation och tidsåtgången i tillsättningsärenden anser jag på de skäl utredaren anfört vara befogat att utreda frågan om nya forumregler vidare.

Om det under anställningstiden framkommer att en domstolschef inte blir godkänd vid en uppföljande säkerhetsprövning får det enligt utredaren övervägas om förhållandena är sådana att arbetsrättsliga eller andra åtgärder bör vidtas (s. 65). I anslutning till detta föreslås en ny bestämmelse i Domarnämndens instruktion om anmälningsskyldighet till Justitiekanslern eller Riksdagens ombudsmän, om det vid en säkerhetsprövning uppkommer fråga om disciplinansvar, åtalsanmälan, avskedande, avstängning eller läkarundersökning. Utredaren har i detta sammanhang analyserat de nuvarande bestämmelserna om sekretess i JO:s verksamhet och kommit fram till att de är tillräckliga. Jag har beträffande det sistnämnda ingen annan uppfattning än utredaren. Utredarens förslag om anmälningsskyldighet till Riksdagens ombudsmän innehåller emellertid oklarheter och bör enligt min mening övervägas ytterligare.

Riksdagens ombudsmän utövar tillsyn över tillämpningen i offentlig verksamhet av lagar och andra föreskrifter. Ombudsmännen är helt självständiga i sina beslut. En ombudsman kan, såvitt nu är av intresse, föra talan i de fall som anges i 11 kap. 8 § regeringsformen och 6 § lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän. Sålunda får en ombudsman under de förutsättningar som där anges väcka åtal eller anmäla en befattningshavare till den som har befogenhet att besluta om disciplinpåföljd eller andra arbetsrättsliga åtgärder. Riksdagens ombudsmän har alltså ingen skyldighet att vidta någon åtgärd eller göra anmälan till Statens ansvarsnämnd. Härtill kommer att mandatet för Riksdagens ombudsmän att vidta åtgärder är kopplat till en enskild befattningshavares brott och dennes anställning eller uppdrag. Frågan hur det som framkommit vid en säkerhetsprövning kan motivera arbetsrättsliga åtgärder är inte närmare belyst av utredaren. Som utredaren konstaterar torde det vara ytterst sällsynt att en domstolschef inte blir godkänd vid en uppföljande säkerhetsprövning. Om det skulle inträffa kan det dock inte uteslutas att domstolschefen bedöms utgöra en säkerhetsrisk utan att det är fråga om brott. En säkerhetsprövning skulle i förekommande fall också kunna mynna ut i att en närstående till en domstolschef bedöms utgöra en säkerhetsrisk. Utredaren har inte berört vad det skulle kunna få för konsekvenser för den föreslagna anmälningsskyldigheten för Domarnämnden eller för en efterföljande utredning

som Riksdagens ombudsmän skulle ansvara för. Mot bakgrund av det anförda anser jag att det fordras ytterligare överväganden i denna del.

Jag har ingen erinran mot övriga författningsförslag.